

4.11.2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopalvelu.fi

Ihmisoikeusliiton lausunto luonnoksesta valtakunnalliseksi nuorisopolitiikan ohjelmaksi (VANUPO)

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet

Yksi ohjelman tavoitteista on edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista. Nuoret ovat moninainen joukko ja heillä on monenlaisia elämäntilanteita, taustoja ja tarpeita. On tärkeää edistää sekä nuorten yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksien toteutumista ryhmänä että kiinnittää huomiota nuorten keskinäiseen eriarvoisuuteen ja eroihin oikeuksien toteutumisessa ja pyrkiä korjaamaan näitä.

Valtioneuvoston asetuksessa nuorisotyöstä ja -politiikasta (6.4.2017/211) säädetään, että valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman valmistelussa on otettava läpäisevästi huomioon:

- 1) Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista ja muut nuorisolain soveltamisalaan liittyvät Suomen kansainväliset sitoumukset;
- 2) Euroopan unionin ja Euroopan neuvoston nuorisopoliittiset tavoitteet; ja
- 3) nuorten moninaisuus ja eri vähemmistöihin kuuluvat nuoret.

Ensimmäisen kohdan mukaisia relevantteja kansainvälisiä sitoumuksia ovat esimerkiksi seuraavat YK:n yleissopimukset: yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva sopimus. Näiden lisäksi Suomi on eri yhteyksissä sitoutunut noudattamaan YK:n ja Euroopan neuvoston ihmisoikeuselinten suosituksia, kuten YK:n yleismaailmallisessa määräaikaistarkastelussa (UPR) Suomelle annetut suositukset sekä Euroopan neuvoston ministerikomitean eri suositukset, kuten suositus seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-

identiteettiin perustuvan syrjinnän torjumisesta (CM/Rec(2010)5), joka perustuu oikeudellisesti sitoviin velvoitteisiin.

*Ihmisoikeusliitto ehdottaa, että perus- ja ihmisoikeudet lisätään ohjelman lähtökohtiin, esimerkiksi näin (s. 1): Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat 1) **perus- ja ihmisoikeudet**, yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys; 2) kestävä kehitys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen; sekä 3) monialainen yhteistyö.*

Ohjelmassa tulee Ihmisoikeusliiton mielestä tuoda tarkemmin esiin, mitä ihmisoikeuksia ohjelma toteuttaa ja millä tavoin. Ihmisoikeuskasvatuksen näkökulma tulisi huomioida selvemmin kautta linjan.

Lisäksi ohjelmassa tulee Ihmisoikeusliiton mielestä toteuttaa selvemmin valtioneuvoston asetuksen velvoitetta ottaa läpäisevästi huomioon nuorten moninaisuus ja eri vähemmistöihin kuuluvat nuoret.

Edellä mainittu valtioneuvoston asetukseen kirjattu velvoite, samoin kuin yhdenvertaisuuslain (1325/2014) viranomaisille asettama velvoite edistää yhdenvertaisuutta, koskee kaikkia ohjelman toimenpiteitä. Jokaisen toimenpiteen suunnittelussa tulee varmistaa, että toimenpiteen yhdenvertaisuusvaikutukset on huomioitu. Ohjelmaluonnoksessa kyllä linjataan, että ”kaikkien toimenpiteiden toteutuksessa otetaan huomioon eri ryhmiin kuuluvat nuoret, eri sukupuolet ja Suomen kaksikielisyys”. Tämän toteutuminen täysimääräisesti on kuitenkin epätoennäköistä, jos yhdenvertaisuutta käsitellään vain yleisellä tasolla.

Ihmisoikeusliitto katsoo, että yhdenvertaisuuden toteutumista on ohjelmassa perusteltua arvioida ja linjauksia yhdenvertaisuuden edistämisestä tehdä konkreettisesti kunkin ryhmän osalta erikseen ja myös konkretisoida, millä tavoin toimenpidekokonaisuuksissa otetaan huomioon sukupuolen moninaisuus ja eri kieliryhmät.

Ohjelmassa linjataan nuorisopoliittisiksi tavoitteiksi seuraavat:

- Nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen
- Nuoren turvallisuuspääoma kasvaa
- Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen – nyt ja tulevaisuudessa

Edellä mainitut tavoitteet on muotoiltu varsin yksilötasoisesti. *Ohjelman toimenpiteissä on Ihmisoikeusliiton mielestä tärkeää hahmottaa yhteiskunnan rakenteellisella tasolla tarvittavat toimenpiteet.* Pitkäjänteisyys ja poikkihallinnollisuus tukevat nuorten elämään ja elinoloihin vaikuttavan politiikan hahmottamista kokonaisvaltaisesti, ei vain varsinaiseen nuorisopoliittikkaan rajoittuvana mekanismina.

Ohjelmaluonnoksen mukaan ”hyödynnetään olemassa olevia demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hankkeita ja vahvistetaan opetussuunnitelman toimeenpanoa demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osalta opettajien ja oppilaitosten henkilökunnan täydennyskoulutuksella.”

Tämä toimenpide on osaltaan avainasemassa lasten ja nuorten ihmisoikeuksien toteutumisen vahvistamisessa ja ihmisoikeustietoisuuden lisäämisessä.

Ihmisoikeusliitto toivoo, että VANUPOn puitteissa tai muulla tavoin etsitään ja toteutetaan opettajien ja oppilaitosten henkilökunnan täydennyskoulutuksen lisäksi keinoja vahvistaa ja lisätä myös opettajien peruskoulutuksen pakollisia ihmisoikeussisältöjä. Myös aineenopettajien koulutuksessa on otettava huomioon ihmisoikeussisällöt. Opettajat tulisi merkitä ao. toimenpiteen kohdalla yhdeksi kohderyhmäksi, mikä vahvistaisi opettajankoulutukseen kohdistuvien toimenpiteiden painoarvoa ao. kohdassa.

Muita kommentteja

Ohjelman terminologiaa on syytä arvioida vielä yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Esimerkiksi termit ”maahanmuuttajanuoret” ja ”maahanmuuttajataustaiset nuoret” eivät aina ole tarkoituksenmukaisia.

Indikaattorien osalta tietoa tarvitaan myös kohdennetusti eri väestöryhmistä, kuten syrjinnälle alttiista vähemmistöistä. Tämä on syytä ottaa huomioon indikaattorien valinnassa ja niiden taustalla olevan tietopohjan kehittämisessä.

Heli Markkula

Vaikuttamistyön päällikkö

Aija Salo

Ihmisoikeuksien asiantuntija